

דף מקורות

הרבניות מרב בלאיש ושירה ספיר

יצא מכלל עכום ולכלל ישראל לא בא - תהליך הגיור בימינו

שבת ואהבתם את הגר

"עמך עמי
ואלהיך אלהי"
מגילת רות א' ט"ז

ג'-ד' סיון 30-31/5

תהליך הגיור סקירה היסטורית ועכשווית

יבמות מז ע"א-ע"ב	רמב"ם, הלכות איסורי ביאה, פ"ד
תנו רבנן: גר שבא להתגייר בזמן הזה, אומרים לו: מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, סחופים ומטורפין, ויטורין באין עליהם? אם אומר: יודע אני, ואיני כדאי מקבלין אותו מיד. ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני. ומודיעין אותו עונשן של מצות. אומרים לו: הוי יודע שעד שלא באת למדה זו, אכלת חלב אי אתה ענוש כרת. חללת שבת אי אתה ענוש סקילה. ועכשיו, אכלת חלב ענוש כרת, חללת שבת ענוש סקילה. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות, כך מודיעין אותו מתן שכר. אומרים לו: הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים, וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל מ"ז ב לא רוב טובה ולא רוב פורענות. ואין מרבין עליו, ואין מדקדקין עליו.	(א) כיצד מקבלין גרי הצדק? כשיבוא להתגייר, ויבדקו אחריו ולא ימצאו עלה, אומרים לו: "מה ראית שבאת להתגייר? אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דוויים, דחופים, ומטורפין, ויטורין באין עליהם?" אמר: "אני יודע ואיני כדאי" - מקבלין אותו מיד. (ב) ומודיעין אותו עיקרי הדת, שהוא יחוד השם ואיסור עבודה זרה, ומאריכין בדבר זה. ומודיעין אותו מקצת מצוות קלות ומקצת מצוות חמורות, ואין מאריכין בדבר זה. ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני. ומודיעין אותו עונשן של מצוות. כיצד?... ואין מרבין עליו. ואין מדקדקין עליו. שמה יגרם לטורדו ולהטותו מדרך טובה לדרך רעה. שבתחלה אין מושכין את האדם אלא בדברי רצון ורפס. וכן הוא אומר (הושע יא ד) "בחבלי אדם אמשכם" ואחר כך (הושע יא ד) "בעבותות אהבה". וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כך מודיעין אותו שכרן של מצות. ומודיעין אותו שבעשית מצות אלו יזכה לחיי העולם הבא. ושואין שום צדיק גמור אלא בעל החכמה שעושה מצות אלו ויודען: ואומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו צפון אלא לצדיקים והם ישראל. וזה שתראה ישראל בצער בעולם הזה טובה היא צפונה להם שאינן יכולין לקבל רב טובה בעולם הזה כאמות. שמה ירום לבם ויתעו ויפסידו שכר העולם הבא כענין שנאמר (דברים לב טו) "וישמן ישרון ויבעט".

"מכלל עכו"ם יצא ולכלל ישראל עדיין לא בא"

יבמות מז ע"א-ע"ב, תנו רבנן: גר שמל ולא טבל, רבי אליעזר אומר: הרי זה גר, שכן מצינו באבותינו שמלו ולא טבלו. טבל ולא מל, רבי יהושע אומר: הרי זה גר, שכן מצינו באמהות שטבלו ולא מלו. וחכמים אומרים: טבל ולא מל, מל ולא טבל אין גר עד שימול ויטבול.

מכילתא דרבי ישמעאל משפטים - מס' דנזיקין פרשה י"ח ד"ה גר לא"לא תוננו - בדברים (בדיבור), ולא תלחצנו - בממון

ספרא בהר פרשה ג' ד"ה פרק ד', "ואם היה בן גרים לא יאמר לו: 'זכור מה היו מעשה אבותיך!'"

אור החיים

כי נשמות בני ישראל הם שורש הקדושה, בני אברהם, יצחק ויעקב, חבל נחלתו יתברך, וכל זולתם הם חלק רע; ולזה לא יקפידו בזלזול אדם שאינו מהם ובאונאתו, לצד שיחשבוהו שפחות הוא מהדרגות הקדושה, ומזה יולד ענפי האונאה, לזה, כאשר צוה עליהם לבל יונסם ולא ילחצום - אמר הטעם, שאני מצוה לבל תונהו, שאין לך לומר שהוא בחינת שורש הרע או כיון שהוא מוטבע בבחינת הקליפה הרי נגרע מערכך, כי אתם גרים הייתם במצרים - פירוש: על דרך מה שפירשתי (ויגש מו ג) "כי לגוי גדול אשימך שם", ובפסוק (כ' ב'): "אשר הוצאתיך מארץ מצרים" בפרשת יתרו, שנשמות ישראל עצמם היו טבועות בקליפה, ואם כן יהיה גר זה כאחד מכם באין הבדל, ולזה לא תונהו ולא תלחצנו: (לפי זה הכוונה שמדובר גם במי שלא התגייר)

העמק דבר

"וכי יגור אתך גר" נקט כאן לשון יחיד ולהלן לשון רבים משום דדרך גר להיות נדבק עם יחיד מאזרחים משום הכי כתיב בלשון יחיד גר בארצכם דאי הוא גר בארץ נכריה במקום שאתם גרים גם כן הדבר מושכל שתאהבו אותו כמנהג גרים שאוהבים זה את זה כדאיתא בפסחים קיג ותחושו לצערן כדי שלא יגיע לכם כאלה אבל אם יגור בארצכם מכל מקום לא תונו אותו בלשון רבים הכל מזהרים על אונאתו ואהבת לו כמוך היינו היחיד שהוא מדובק עמו במש"ב לעיל ולמה שכתבתי לעיל בפסוק י-ה ואהבת לרעך כמוך בשם הרמב"ם הכי פירושו כאן כמו שאתה רוצה שיהיו נוהגים עמך במקום שתהיה גר בארץ נכריה כך תנהג את הגר ולמה שכתבתי שם הכי פירושו באשר דבאמת קשים גרים לישראל כספחת כדאיתא בקידושין פרק ד' ע והיה ועלה על הדעת לשנוא אותו ולדחהו משום הכי הזהירה רחמנא דאחר שנעשה ישראל הרי הוא כגופו בכלל נפש אחת והרי מי שיש לו ספחת בבשרו אע"ג שהיא שנואה לו מכל מקום לא יכול לשלוט בעצמו ולתלוש אלא סובל ממנה ושומרה מכל נזק כך אע"ג שהגר הוא כספחת מכל מקום כבר הוא כגופו ואי אפשר להרחיק עצמו ממנו כי גרים הייתם וגר והייתם מבקשים אז להיות כאזרחי מצרים הכא נמי תתנהגו עם הגרים

חתם סופר

"ואהבתם את הגר כי גרים הייתם בארץ מצרים" פירש רש"י 'מום שבך אל תאמר לחברך', והוא דוחק ומסיים "את ה' אלקיך תירא" וגר כי קשים גרים כספחת, משני טעמים א' שאינם יודעים לדקדק במצוות ב' שלפעמים מדקדקים יותר ונענשים ישראל על ידי זה כדאיתא בתוספות קידושין דף ע והנה אמר ואהבתם את הגר ואל תשנאהו מטעם השני שמא ידקדק יותר ממך ותענש על ידו לזה אמר עשה זאת והנצל "את ה' אלקיך תירא אותו תעבוד" וגר ותנצל מכל רע רק מטעם הראשון שאיננו בקי בדקדוקי מצוות מכל מקום אל תשנאהו כי באורך הימים ילך אחריו ויהיה עובד ה' כמוך ק"ו מישראל במצרים שהיו בנויים על קוטב אמונת אברהם יצחק ויעקב ואפ"ה כיון שהיו גרים במצרים נמשכו אחר אמונות כוזבות של מצרים כל שכן הגר הזה שמתחילה עובד עבודה זרה היה, ונכנס לאמונת ה' האמתית פשיטא שבאורך הימים יהיה לבבו שלם כי ילמוד ממעשי ישראל וזהו "כי גרים הייתם בארץ מצרים" הזכיר להם זה ברמז מפני הכבוד

שו"ת עשה לך רב, כרך ג, חלק יורה דעה, שאלה כט, רבי חיים דוד הלוי

...אבל אלה הבאים להסתפח מתוך אהבת מדינת ישראל אך אם אין להם שום התנגדות להסתפח גם לתורת ה' אף על פי שעיקר כונתם, מעיקרה, לא הייתה לש"ש, כבר נתבאר לעיל שיש דרך אפשרית לקבלם, כיוון שכוונתם גם לש"ש ורות תוכיח מתוך רצונה ל"עמך" נסתפחה ל"אלוקיך" וקבלוה, אף

שמתחילה באה לאהבת חמותה... יש כאן שני שיקולים, ציבורי-כללי ופרטי. יש לשקול עקרונית אם השעה מחייבת קבלתם של אלה לגיור, וזה מוטל על הרבנות הראשית להחליט. אך לענ"ד נראה כהצעה בלבד, שמכיוון שלמרבית הצער אם לא יגיירו ייטמעו לאט לאט בתוך עם ישראל בגיותם, יש לשקול שקבלתם עדיפא מדחייתם. אך קיים גם שיקול פרטי, חובה לבדוק כל מקרה בנפרד ולהשתכנע כי אכן יש בכוונת המועמד להסתפח על בית ישראל בכנות...

יש צורך גדול לחנכם באולפנים מיוחדים להכרת היהדות... כדי שתהיה קבלתם בשעה שיש נטיה בלבם להסתפח גם לתורת ה' ולא לעם ישראל בלבד

האם ישמרו אחרי הגיור תורה ומצוות?

הנה, יש מרבני האחרונים, שדעתם להחמיר בקבלת גרים כאלה. מן הטעם: "שמי שקבל עליו כל התורה כולה חוץ מדקדוק אחד אין מקבלים אותו", ואלה ודאי שלא ישמרו כל התורה ומצוותיה, ולכן אין מקבלים. וטעות היא בידם, כי זה איירי גר שבא מתחילה ואומר אקבל כל התורה חוץ מדקדוק זה, שאין דעתי סובלתו, מפני שחקרתי ביררתי ובאתי למסקנא שאינו נכון, זה אין מקבלים אותו. אבל מי שלא למד ולא חקר ולא הבין, ודוחה דקדוק מסויים, או אפילו כל תורה שבעל פה, עדיין אינו כופר, וכמו שבארנו לעיל ממעשה דהלל, שאפשר לקבלו, אם יש לקוות שאחרי שילמד יקבל וכמו שנתבאר...

והלא מבואר שמודיעים אותו מקצת מצוות קלות ומקצת חמורות, ובוודאי שלא כל המצוות. מעתה, איך אפשר בכלל לקבל גרים, הלא לא קיבל כל המצוות כולם? אלא, שאם קבל באופן כולל כל התורה והמצוות מבלי שידען, ולמחרת כאשר ישמע וילמד, לא יקיים את כולם מתוך הרגלו בהיותו גוי או מתוך תיאבון כרבים מישראל שאינם מקיימים כל מצוות התורה, זה גר גמור וכישראל חוטא לכל דבר, ובלבד שבשעה שעמד להתגייר קבל בתום לב לקיום תורה ומצוות, והדברים ארוכים מאד, ואין להאריך עתה בנקודה זו, המסורה לעיני הדיין והשתכנעותו בשעת קבלת המצוות... מדינת-ישראל היא תופעה משיחית, ולפי השקפתם זאת, יש להם להמנע מקבלת גרים, שכך אמרו בברייתא: אין מקבלים גרים לימות המשיח, כיוצא בו לא קבלו גרים לא בימי דוד ולא בימי שלמה (יבמות כ"ד ע"ב ועבודה זרה ג:).

שתי תשובות לדבר: א) שאור זה אשר זרח על ישראל בדורנו שהוא "אתחלתא דגאולה", עדיין רבים מישראל טרם זכו לראותו. ובודאי שימים רבים יעברו עד שימי המשיח יהיו נראים לעין. ב) לאו הלקחא היא, שבימי משיח תמנע כל אפשרות גיור שכן הרמב"ם העתיק זה, שבימי דוד ושלמה לא קבלו גרים ולא העתיק זה שבימי המשיח לא יקבלו, ונראה מזה שסובר הוא שבימי המשיח כן יקבלו גרים, וראיה לדבר מה שאמרו ברייתא: הוראה מקום שנעקרה ממנו עכו"ם אומר ברוך שעקר וכו' וחשב לב עובדיהם לעבדך, ובחו"ל אין צריך לומר והשב לב עובדיהם לעבדך, מפני שרובה עובדי כוכבים. רשב"א אומר אף בחו"ל צריך לומר כן, מפני שעתידים להתגייר, שנאמר: "אז אהפוך אל עמים שפה ברורה" (ברכות נז:). והנה פסוק זה נאמר לימי המשיח, ומכאן, שדעת רשב"א שעתידים להתגייר, והרמב"ם פסק כרשב"א (ה' ברכות פ"ה ה"ט), והמאירי כתב, שאע"פ שרבים חולקים עליו טעמא דמסתבר הוא.

זאת ועוד, גם לדעת הסוברים שאין מקבלים גרים לעתיד לבא, לדעת ר' אליעזר כולם גרורים הם לעתיד לבוא (עבודה זרה כ"ד). ולמדו זאת מן הפסוק הנ"ל, "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה וגו' לעבדו שכס אחד", ולמדה שם הגמרא שהוא גרות ממש, ופירש"י מעצמם נגררין להתגייר אעפ"י שאין מקבלים אותם ע"כ...

מעתה אם ב"ד הגדול בימי דוד ושלמה לא מנעו או שלא יכלו למנוע קבלת מאה וחמישים אלף גרים שמא אנו נוכל בזמננו למנוע? אם לעתיד לבוא בימי המשיח ממש עתידים גרים לבוא מעצמם ולהסתפח על בית ישראל אף שבית דין של משיח לא יקבלום, שמא עתה בימי "אתחלתא דגאולה" נוכל אנו למנועם? ושמא טוב יותר להפקיר העניין לידי הדיוטות ממש שייגורום או להניח להם להניח להם להיטמע מעצמם בישראל ללא כל גיור? ומכאן שיותר טוב לקבלם בזהירות מרובה ולעשות כל האפשר להחדיר בליבם רצון כנה לקבלת המצוות. ובכך תהא גרותם תופסת על פי ההלכה.

סיכום

פניני הלכה, פניני הלכה, גיור, א, יב, הגאולה העתידה תלויה בקיבוץ כל נשמות הגרים, מפני שלכל נשמה מעלה מיוחדת משלה, וכל זמן שלא נתגלה אורה המיוחד, הגאולה מתעכבת. וכפי שאמרו חכמים (יבמות סב, א): "אין בן דוד בא - עד שיכלו כל נשמות שבגוף, שנאמר (ישעיהו נז, טז): כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקצוף, כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי". משמעות ה'גוף' כאן היא אוצר הנשמות של ישראל בעודן במצב גולמי, לפני ירידתן לעולם ולפני שהאירו את אורן. ואמר ה' שלא יריב עם ישראל לעולם, ולא יקצוף על העולם לנצח, אלא רוחות ונשמות ישנן, ואחר שבמשך הדורות כל נשמות ישראל יגלו את אורן המיוחד - תבוא הגאולה. ואף אם מצבו הכללי של אותו הדור יהיה גרוע, יצרף ה' את כל התיקונים של כל הנשמות מכל הדורות, ויביא גאולה על ידי משיח בן דוד.

אך כל זמן שישנה נשמה של גר שעוד לא הצטרפה לישראל, אין אפשרות שאורה המיוחד יתגלה, והגאולה מתעכבת. וכפי שאמרו חכמים (פסחים פז, ב): "לא היגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבין האומות אלא כדי שיתווספו עליהם גרים", שנאמר (הושע ב, כה): "וְיִרְעָתִי לִי בְּאֶרֶץ וְרַחֲמִי אֶת לֹא רַחֲמִי וְאֶמְרָתִי לֹא עֲמִי עֲמִי אֶתָּה, וְהוּא יֹאמֶר אֱלֹהֵי". פירשו חכמים: "וְיִרְעָתִי לִי בְּאֶרֶץ, כלום אדם זורע סאה אלא להכניס כמה כורין", כלומר, אדם זורע כדי לגדל כמות כפולה ומכופלת מהנזרע (כור הוא 30 סאה). לפיכך "ישראל מפוזרים בכל הארצות יותר משאר העמים, כדי שיתווספו עליהם גרים" (תוס' קידושין ע, ב 'קשים'). ואף שפעמים רבות גרים אלו מתגיירים מתוך מצבי דיעבד, גם הם ייחשבו עמו של ה', שנאמר: "וְאֶמְרָתִי לֹא עֲמִי עֲמִי אֶתָּה, וְהוּא יֹאמֶר אֱלֹהֵי", וכל אחד מהם יוסיף את אורו המיוחד.